

Marián ANDRIČÍK
Jana BODNÁROVÁ
Martin BOSZORÁD
Miroslav BRÜCK
Karol CSIBA
Ľubomír FELDEK
Anikó DUŠÍKOVÁ
Marek DEBNÁR
Ján GAVURA
Anna HÁBLOVÁ
Mila HAUGOVÁ
Igor HOCHEL
Zuzana KALIŇAKOVÁ
Milan KENDRA
Mária Klapáková
Daniela KOVÁČIKOVÁ
Ján KRÁLOVIČ
Peter KRISTÚFEK
Ivana KUPKOVÁ
Martin MAKARA
Juraj MALÍČEK
Albert MARENČIN
Pavol MARKOVIČ
Matúš MIKŠÍK
John MILTON
Juraj MOJŽIŠ
Viliam NÁDASKAY
Dado NAGY
Alena ORAVCOVÁ
Kristína PAVLOVIČOVÁ
Václav PANKOVČÍN
Marián PČOLA
Peter ŠULEJ
Derek REBRO
Stanislava Chrobáková REPAR
Stanislava SIVČOVÁ
Goran STARČEVIČ
Jaroslav ŠRANK
Dušan TEPLAN
Árpád TÖZSÉR
Eva URBANOVÁ

Nová kniha

Mária

Modrovich

Flešbek

práve vychádza

Vydanie knihy z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

VLNA
KNIŽNÁ EDÍCIA ČASOPISU VLNA

drew a srd
založené 1994

FR<K>TÁL literatúra horizontálne a vertikálne

Predplaťte si nás!

- ◀ Vážení priatelia, ako nezávislý časopis závisíme len od vás, našich autorov a čitateľov.
- ◀ Spolu kultivujeme jazyk, ktorý z nás robí ľudí. Dajme šancu literatúre a tým aj sebe.

Vychádzame štyrikrát do roka. Cena jedného výtlačku: **5 Eur**. Predplatné na rok: **15 Eur**, už od roku **2018**.

Máte **3** pohodlné možnosti:

1. **SURFUJTE** a rovno si nás kúpte z košíka: www.ipredplatne.sk – alebo zaplaťte objednávku cez váš účet.
2. **MAILUJTE** a objednajte si nás: predplatne@abompkapa.sk.
3. **VOLAJTE** a objednajte si nás: ◀ 0800 188 826 ◀ 02/4989 3563 ◀ 02/4989 3564 ◀ 02/4989 3565 ◀ 02/4989 3566.

Pre zahraničie platí iba 2. a 3. možnosť kvôli stanoveniu výšky poštovného.

Náš sprostredkovateľ: Mediaprint-Kapa Pressegrasso, a.s., oddelenie inej formy predaja. **Adresa:** P.O.BOX 183, PŠC 830 00 Bratislava 3

D<K>UJEME! že žijete nezávislú literatúru!

Časopis Fraktál si môžete zakúpiť na týchto predajných miestach:

ARTFORUM Kozia 20 811 03 Bratislava	MARTINUS Obchodná 26 811 06 Bratislava	ARTFORUM Mariánske nám. 11 010 01 Žilina
EX LIBRIS Námestie Ľudovíta Štúra 4 811 02 Bratislava	NEXT APACHE Panenská 28 811 03 Bratislava	ARTFORUM Horná Strieborná 10 974 01 Banská Bystrica
INTERPRESS Sedlárska 2 811 02 Bratislava	ARTFORUM Kollárová 12 902 01 Pezinok	ARTFORUM Mlynská 4 040 01 Košice
KNIHY LIC Námestie SNP 12 812 24 Bratislava	ARTFORUM Komárňanská 12 940 02 Nové Zámky	ARTFORUM Hlavná 66 080 01 Prešov

EDITORIÁL

Stanislava Chrobáková *Repar: Akord, Agora, Atlas ne-zabúdania* 3

AKORD

Miroslav Brück: *Tiché vety* 5

ANKETA

LITERÁRNE (A KULTÚRNE) ČASOPISY

Otázky ◀ Odpovede ◀ Peter Šulej ◀ Matúš Mikšík ◀ Stanislava Chrobáková
Repar 7

AGORA

Goran Starčević: *Polis a megalopolis*. Podobenstvo o líci a rube demokratickej
kultúry (filozofická esej) 17

POÉZIA

Árpád Tózsér: *O Herodias, o neukončenosti vecí a o kockovanom šále Mallarmého*
(báseň v próze). Prel. L. Feldek a A. Dušíková v spolupráci s autorom 25

Mila Haugová: *Zjavenia I – IX* (cyklus básní v próze) 28

Miroslav Brück: *Istota* a iné básne 35

ZAČIATKY

Zuzana Kaliňáková: *Zraniteľné more* (básne) 38

PRÓZA

Jana Bodnárová: *NOC/turná* (úryvok z rozsiahlejšej prózy) 41

Václav Pankovčín: *Všetci velkí cestovatelia* (poviedka) 46

PREKLAD

„Podnecovať mnohoraké výklady je údelom veľkých diel.“ Rozhovor D. Teplana
s M. Andričíkom 50

John Milton: *Stratený raj* (úryvok z biblického eposu). Prel. M. Andričík 53

ŠTÚDIA

Ivana Kupková: *Som kurzíva alebo Príbeh súperenia*. Analýza Ferkovho prekladu
knihy „Bunin a Nabokov“ od M. D. Šrajera (štúdia) 59

Alena Oravcová: *Dichotómia ľudskej existencie v „Piesňach nevinnosti“ a „Piesňach
skúsenosti“ Williama Blakea*. Analýza filmu „Mŕtvy muž“ Jima Jarmuscha 67

BESEDA

Albert Marenčin – Juraj Mojžiš: *Horká chuť storočia* (dialóg, fragment) 72

TÉMA

MESTO JE MESTO JE MESTO...

Pavol Markovič: *Poézia slovenského klasicizmu ako prvotný výraz meštianskej
kultúry* 85

- Kristína Pavlovičová: *Obraz Paríža v básni Rudolfa Dilonga „Čo som chcel v Paríži“* 94
- Jaroslav Šrank: *Skica skice k jednému mestskému toposu slovenskej poézie po roku 1948* 100
- Karol Csiba: *Mesto a umenie v súčasnej slovenskej próze. Voľné uvažovanie na tému* 109
- Marián Pčola: *Sprievodca „sprievodnými javmi“*. Mestský text u J. Briškára 112
- Ján Kráľovič: *Sprievodca fragmentami mesta*. Berlín v literárnom a filmovom stvárnení pars pro toto 116
- Juraj Malíček: *Metropolis, Gotham, Springfield a tie ďalšie*. Mesto a popkultúra, popkultúra v meste 123
- Anna Hábllová: *Principy městotvorných obchodných center* 127

V ZÁBERE

PETER KRIŠTÚFEK – ATLAS NE-ZABÚDANIA

- Peter Krištúfek: *Lady Xanax, pán Snehulienka a ja* (úryvok z románu) 136
- Dado Nagy: *Malá slovná daguerytypia*. O Petrovi Krištúfkovi (článok) 141
- Karol Csiba: *Miesto písania*. Za Petrom Krištúfkom (článok) 144

KYVADLO

PAVEL VILIKOVSKÝ: KRÁSNA STROJVODKYŇA, KRUTÁ VOJVODKYŇA (novela)

- Milan Kendra: *Návrat do skutočnosti (literatúry)* 146
- Igor Hocheľ: *Novela, ktorá kladie (potrebný) odpor* 146

KRITIKA

- Viliam Nádaskay: *Vyznať sa vo vlastnom chaose* (P. Brezňan, Skúsenosti týchto dní /zvierat/) 154
- Karol Csiba: *Niekde medzi neistotou a záhadou* (P. Rankov, Miesta, čo nie sú na mape) 156
- Stanislava Sivčová: *Kto troluje v slovenskej literatúre?* (M. Hvorecký, Trol) 158
- Mária Klapáková: *Degeneračná výpoveď o generačnej výpovedi* (J. Micenková, Sladký život) 160
- Martin Makara: *Nevyprázdiš svoje slová* (D. Pastirčák, Dekalóg podľa Kiešlowského) 163
- Derek Rebro: *„Príprava na zimu nie je tradícia, ale inštinkt“* (L. Lleshanaku, Pondelok v siedmich dňoch) 166
- Eva Urbanová: *Napätie negácie (aj ako inšpirácia k experimentálnej recenzii)* (S. Geist: Ráno modré zviera a iné básne) 169
- Martin Boszorád: *Ozubené kolieska v „hlave“ citrusového plodu – teribl to stvar* (A. Burgess, Mechanický pomaranč) 172
- Ján Gavura: *Interpretácia ako lyrický tanec* (Z. Rédey, Od „poézie vecí“ k „poetike vecnosti“ /Lyrika Štefana Strážaya/) 173

ROZHLADŇA

- Marek Debnár: *Morris Zapp východnej Európy* (esej) 176

AKORD

- Daniela Kováčiková: *Verzie plynulosti* (esej) 178

O AUTOROCH 180

Stanislava Chrobáková Repar

AKORD, AGORA, ATLAS NE-ZABÚDANIA

Prichádzame za vami, našimi čitateľmi, a možno len zvedavými kolegami, s druhým číslom časopisu, ktorý sme si síce svojím spôsobom vyvzdorovali na nehostinných (inštitucionálnych) podmienkach, ale vzdor a hnev nie sú jeho poznávacou značkou. To skôr korektnosť, otvorenosť a náročnosť na seba aj na iných, a nebojme sa povedať, že aj priateľstvo a pocit tvorivej spolupatričnosti – aj v tom polemickom kľúči. Prinášame opäť obsahy, ktoré ponúklo prostredie a jeho autori alebo autorky. Opakujem to často a zopakujem to znova: časopis je taký, akí sú jeho autori či redaktori a koľko mu venujú svojej spontánnej aktivity i premyslenej starostlivosti. Zatiaľ sa mi vidí, že náš vydavateľský a redakčný zámer sa stretáva so sympatiami a porozumením, že časopis mnohí z vás radostne privítali a ihneď prijali za svoj – tak si tento vklad jednotlivcov spolu opatrujme. Potrebný je z obsahového a kvalitatívneho hľadiska, ako aj z hľadiska praktického a marketingového. Dalo by sa povedať, že až na časopise, ktorý prichádza do vašej schránky, vám a vašej rodine naozaj záleží. A tiež by sa dalo povedať, že nám v redakcii zase na ňom záleží do takej miery, do akej sme pripravení obetovať mu aj svoju prácu navyše, tú nezaplatenú, z presvedčenia, jednoducho, len pre potešenie svoje i (obdarovaných) kolegov. Verte, že tento rok sme v tomto bode všetci v redakcii viac než sto percentne altruistickí: redaktori Marta Součková a Dušan Teplan, obaja doktori vied, tajomníčka Danko Kováčiková, moja „predĺžená ruka“, knižná grafička Eva Kovačevičová Fudala, nový jazykový redaktor Tomáš Oravec, ktorý v druhom čísle vystriedal Adriku Oravcovú, naša česká jazyková redaktorka Milena Machalová, PhD. – a nakoniec aj ja, ktorá nad týmto malým tímom a jeho prácou bdiem a koordinujem, čo treba.

Číslo otvárame i uzatvárame novou rubrikou AKORD. Nasadenie tónu, odomknutá tónina, kúsok z celku, naladenie duší, myšlienkové haiku. Je tu pre vás, nezabudnite – ako čitatelia aj ako prispievatelia. V ANKETE traja šéfredaktori opäť (do)povieme, čo treba povedať na adresu literárnych časopisov a ich vydávania na Slovensku. V AGORE, ďalšej novej rubrike, by sme chceli prinášať zásadnejšie texty, povedzme že filozofického rázu (no nielen z oblasti filozofie). Ponúkať príspevky, ktoré, podobne ako dobrá literatúra, vstupujú aj do poľa etiky, kultúrnej a spoločenskej konštitúcie človeka, otvárajú otázky súvisiace so situáciou jednotlivca v spoločnosti, jeho jazykovými, profesionálnymi, duchovnými dispozíciami i skúsenosťami, skrátka, prehovárajú nám z duše do duše. V literárnych rubrikách by sme radi dosiahli, aby aj autori, ktorí žijú na Slovensku, ale tvoria vo svojich národnostných či materinských jazykoch, boli považovaní za súčasť slovenskej literárnej komunity (a tradície). S potešením

tentoraz predstavujeme tvorbu básnika Árpáda Tózséra. Nepochybujem, že po jeho nezmieriteľnom i britkom klasicizujúco-postmodernizujúcom básnickom výkone si zgustnete aj na veršoch ukážkového klasika Johna Milтона v prebásnení Mariána Andričíka, ktorého sme pri tej príležitosti krátko vyspovedali. Rusistka Ivana Kupková za nás odvieďla ťažkú komparatívnu prácu; nielen erudovanosť, ale aj osteň tohto príspevku potrebujeme všetci, a najviac tí, ktorých možno zabolí najväčšmi. Podobných príspevkov, ktoré kultivovane odhalujú problémy a ukazujú naše rezervy či nezládnuté očakávania, by sme privítali viac. Verím, že sme dosť zrelá komunita, aby sme ich vedeli korektne podať aj korektne prijať, no a ak treba, tak na danú tému aj kultúrne, argumentovane diskutovať. Veľmi sme radi, že vám môžeme v čísle priblížiť *Horkú chuť storočia*; môžete chvíľku hádať, či pôjde o 20. alebo 21. storočie, hoci mená autorov tejto priateľskej názorovej výmeny pointu „hádanky“ prezrádzajú už vopred.

Do čísla nám, žiaľ, opäť vstúpila aj smutná udalosť. Rubriku V ZÁBERE venujeme nedávno zosnulému spisovateľovi a režisérovi Petrovi Krištúfkovi. Dohovárali sme sa v mailoch na stretnutí, keď sa vrátim z Fínska, tešila som sa, že sa (po Romboide) opäť rozbehne naša spolupráca. Odkedy som si náhodne v Lublane pred rokmi prečítala jednu z jeho poviedok, tú o muche, neochvejne som verila v jeho spisovateľské schopnosti. Aj to sa stáva. Že sa však jeden sľubne našliapnutý život pretrhne (slovo „ukončí“ tu nie je na mieste) tak absurdne a tak kruto, v jedinej sekunde, to sa nedá prijať. Ostávajú nezaplnené, nezaplňiteľné medzery – a dokazuje to aj ďalší príspevok v tomto čísle, poviedka Václava Pankovčina *Všetci velkí cestovatelia* z autorovej pozostalosti. Ďakujeme, Kali, že nezabúdaš. Keby Vašo žil, oslavovali by sme jeho päťdesiatku.

V čísle nájdete veľa ďalšieho zaujímavého čítania. Recenzie možno niektorých potešia, iných asi nie. Niečo v tom duchu napríklad naznačí už názov jednej z nich: *Kto troluje v slovenskej literatúre?* Alebo inej: *Niekde medzi neistotou a záhadou*. Obidve sa týkajú známych mien, prozaikov strednej generácie. KYVADLO sa tentoraz, naopak, upriamilo na „istotu“, poslednú prózu Pavla Vilikovského. Prečítajte si, v akej amplitúde sa pri tom pohybovalo a čo nového uvažovanie dvoch skúsených literárnych kritikov a vedcov na túto tému prinieslo. Nesmieme zabudnúť ani na veľký komponovaný blok o topose mesta v súvislosti s literatúrou a umením. Je to blok pomerne rôznorodý, kontrastne doplnený poetikou ilustračných grafiti (ako výrazu „street artu“, ktorý sa väčšmi obracia k dnešným časom), a príspevky v ňom naznačujú okrem iného aj to, čo všetko ešte ostalo – aj našimi ôsmimi autormi – viac-menej nedotknuté a iste nás bude lákať v budúcnosti. Z môjho pohľadu napríklad: jazyky literatúry, jej štýlotvorné odchýlky v mestskom poňatí, viac či menej zmysluplné schválności alebo výrazové experimenty poézie či jej „nekonečné štruktúry“... tam, kde sa to „kotí“, povedala by naša grafička.

Ozaj, viete, že aj „nekonečná štruktúra“ je jednou z definícií *fraktálu*? „Pokušeniu“ zdefinovať si ho a určiť tak, okrem iného, aj povahu nášho príbuzenstva sa v čísle takisto venujeme, aj keď len útržkovito, výberom tóniny... v každom prípade vystúpením z geometrickej projekcie sveta.